

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Обліково-фінансовий факультет

Кафедра українознавства

Культурологія

Конспект лекцій

для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти ОПП
«Харчові технології» спеціальності 181 «Харчові технології» денної
форми здобуття вищої освіти

Миколаїв
2023

УДК 168.522

К90

Друкується за рішенням науково-методичної комісії обліково-фінансового факультету Миколаївського національного аграрного університету від ___ вересня 2023 р. протокол № 1

Укладач:

Ганна **ПОБЕРЕЖЕЦЬ** – доцентка кафедри українознавства Миколаївського національного аграрного університету

Рецензенти:

Березовська Т.В. - кандидат історичних наук, доцент кафедри українознавства Миколаївського національного університету.

Макарчук С.С. - кандидат історичних наук, доцент, керівник Обласного центру пошукових досліджень та редакційно-видавничої діяльності Миколаївської обласної ради.

© Миколаївський національний аграрний університет, 2023

Вступ

Конспект лекцій з навчальної дисципліни «Культурологія» створений з метою систематизації основних знань про культуру як соціальне та історичне явище, формування у здобувачів вищої освіти цілісного уявлення про культурні процеси та розвиток гуманітарної компетентності.

Дисципліна «Культурологія» спрямована на ознайомлення молоді із теоретичними підходами до вивчення культури, історією її розвитку від давніх цивілізацій до сучасності, особливостями формування національної та світової культури, а також на розвиток навичок аналізу та інтерпретації культурних явищ.

Конспект лекцій містить основні поняття та терміни культурології, ключові теоретичні положення, структуровану інформацію за модулями та темами курсу. Він покликаний стати опорним матеріалом для підготовки до практичних занять, семінарів, самостійної роботи та наукових досліджень.

Використання конспекту сприятиме розвитку критичного мислення, уміння оцінювати культурні феномени у їхньому історичному та соціальному контексті, формуванню загальної культурної ерудиції та підготовці майбутніх фахівців до ефективної професійної діяльності в умовах сучасного глобалізованого світу.

Модуль I. Основи теорії культурології

Тема 1. Культура як наука

Поняття про культурологію. Розвиток поняття „культурології” в історії суспільної думки. Напрямки досліджень в українській культурології:

- 1) традиційний історичний напрямок;
- 2) філософія культури;
- 3) соціологія культури.,
- 4) Сутність культурології

Еволюція поглядів на культуру.

Основний зміст культури за Цицероном. Поняття культури в епоху Середньовіччя. Глибший зміст поняття культури в епоху Відродження та Просвітництва. Осмислення суперечностей буржуазної культури і цивілізації. Сучасний підхід до культури як складного суспільно-історичного явища.

Поділ культури на матеріальну і духовну. Відносність такого поділу. Єдність матеріальної і духовної культури як складових частин та їх інтеграція.

Два рівні в структурі культури: особистісний і суспільний.

Поділ культури за організаційними формами її існування (форми-держава, церква, школа).

Функції, які виконує культура у суспільному житті:

а) пізнавальна функція (культура розкриває перед людиною досягнення людства в історичному пізнанні світу);

б) світоглядна функція (культура проявляється в тому, що вона синтезує в цілісну: завершену форму всю сукупність чинників духовного світу особи-пізнавальних, емоційно-чуттєвих, оцінних, вольових);

в) комунікативна функція (передача історичного досвіду поколінь через механізм культурної спадкоємності та формування на цій основі різноманітних способів і типів спілкування між людьми);

г) оцінно-нормативна функція (реалізується через систему цінностей і норм, які служать регуляторами суспільних відносин, культурно-духовними орієнтирами на певному етапі розвитку суспільства);

д) інтегративна функція (виражається в здатності об'єднувати людей

незалежно від їх світоглядної й ідеологічної орієнтації, національної приналежності у певні соціальні спільноти, а народи – у світову цивілізацію).

Існування традиційної культури у традиційних суспільствах Південної Америки, Африки, Австралії. Основні її риси. Особливості сучасного типу культури (США, частина країн Європи).

Основні поняття для засвоєння теми:

Антропологія - наука про походження, поведінку, фізичний, соціальний і культурний розвиток людини.

Артефакт - створений людиною, суспільством продукт культури.

Архетип - прообрази, вроджені психічні структури, які є результатом історичного розвитку людини.

Етос - узагальнена характеристика культури шляхом системи цінностей і поведінкового кодексу.

Контекст - загальні соціокультурні умови, що дають змогу виявити смисл людської життєдіяльності.

Культурна конфігурація - унікальна композиція зв'язків культурних елементів у системі певного історико-культурного типу.

Культурна система - впорядкована сукупність культурних елементів, яка характеризує унікальність певного історико-культурного типу, що історично склалася у практиці та свідомості певної людської спільноти.

Культурологія - наука, яка вивчає ціннісно-сміслові аспекти культури.

Ментальність - світосприйняття, яке формується на глибокому психічному рівні індивідуальної або колективної свідомості, сукупність психологічних, поведінкових настанов індивіда або соціальної групи.

Синергетика - міждисциплінарний науковий напрямок, який. Формує уявлення про альтернативність і не лінійність шляхів розвитку систем, здатних до самоорганізації.

Смисли культурні - ідеаціональні конструкти, які є значеннями для людини культурних об'єктів як знаків.

Універсалії культурні - інваріантна система понять осмислення світу, притаманна всім культурам і визначена базисними потребами людини.

Проблемні запитання та завдання

- З якими дисциплінами пов'язана культурологія?
- У чому виявляється інтегративність культурологічного знання?
- Що є предметом культурології як науки?
- Які науки утворюють систему культурологічного знання?
- Що таке універсальна картина світу?
- Яке місце культурологічного підходу в контексті сучасних трансформаційних процесів у освіті?
- У чому полягає сутність психологічної концепції культурологічного аналізу?
- Що таке архетипи?
- У чому полягає світоглядне значення концепції А. Тойнбі?
- Дайте свою оцінку ігровій концепції культури.

Тема 2. Генезис культури

Генезис культури. Концепція В. Розіна про процес передачі й закріплення інформації на рівні комунікації. Семіотичний процес у культурі. Розвиток культур у межах окремих культур, а також при зміні однієї культури іншою.

Міфологічна модель світу. Первісна культура. Міфологічне мислення первісної людини. Визначення культурології за А. Радугіним міфу як способу людського буття і світовідчуття. Світ архаїчної людини. Особливості одягу. Архітектурні форми тієї доби.

Людина в первісній культурі. Колективізм. Причини відсутності зображення первісної людини. Тварини - найголовніша тема первісної творчості. Єдність внутрішнього і зовнішнього світу первісної людини. Тодішні ритуальні дійства. Твердження Ю. Павленка про основні шляхи розвитку землеробсько-скотарської культури. Колективні форми землеробства на Близькому Сході. Кочівницький шлях соціокультурного розвитку. Доба „неолітичної революції”. Зміни у мистецькій творчості давньої людини. Створення цілісних композицій. Орнаментальні композиції.

Основні поняття для засвоєння теми

Анімізм - одна з форм релігії, пов'язана з вірою в одушевленість усіх предметів та явищ.

Архетип - прообрази, вроджені психічні структури, які є результатом історичного розвитку людини.

Культурогенез - процес зародження культури людства, пов'язаний зі становленням і розвитком знаряддевої, комунікаційної та семантичної діяльності.

Магія - сукупність обрядових дій, пов'язаних із вірою в можливість впливу на навколишній світ.

Міф - спосіб світовідчуття, що інтерпретує універсум як одухотворений.

Орнамент - візерунок, побудований на ритмічному чергуванні зображальних елементів, один з основних способів відтворення космічного порядку.

Профанне - світоглядна категорія, яка виділяє в міфологічній і релігійній свідомості сфери буття, що об'єднують природний і соціальний світи.

Сакральне - світоглядна категорія, яка виділяє сфери буття, що сприймаються як відмінні від буденної реальності, особливо ціннісні, священні.

Світове дерево (гора) - сутнісний компонент міфологічного космічного устрою, який об'єднує світ небесний (горній), земний (дольний), підземний (хтонічний).

Синкретизм - первісна не розчленованість; в архаїчній культурі - синкретизм діяльності і мислення.

Табу - сукупність заборон у санаралізованій системі цінностей.

Тотемізм - комплекс вірувань, пов'язаний з уявленнями про спорідненість людини і тотема (тварини-предка, покровителя).

Час міфічний – сакральний час, непідкорений законам історичного часу; локалізований у міфах.

Язичництво – тип культури, специфічною рисою якого є відсутність духовного універсалізму.

Проблемні запитання та завдання

- У чому сутність проблеми культурогенезу?

- Охарактеризуйте світосприйняття архаїчної людини.
- Що таке міфічна модель світобудови?
- Назвіть причини появи міфологічного світосприйняття.
- Як у міфах представлена міфічна історія світу?
- Відшукайте в українському мистецтві, народній творчості образи, що символізують світове дерево.
- Яке місце посідає ритуал в житті первісної людини?
- Як означається буття людини в архаїчному світі?
- Порівняйте уявлення людини про себе в первісній та сучасній культурах.
- Які риси первісної культури властиві сучасній цивілізації?

Модуль II. Культура Давнього часу

Тема 3. Культура цивілізації

Культура цивілізацій Давнього часу (Стародавній Схід, Античність) — це етап переходу від первісності до державності, що характеризується появою міст, писемності, соціальної ієрархії, релігійних систем та монументального мистецтва. Вона базується на розвиненому землеробстві, інженерних спорудах, правових нормах та культі правителя, формуючи унікальний світогляд.

Основні характеристики культури давніх цивілізацій:

- **Міфологічна свідомість:** Міф є основою світосприйняття, об'єднуючи уявлення про світ, богів та людину.
- **Держава та право:** Поява перших законів (наприклад, закони Хаммурапі) та деспотичної влади.
- **Матеріальна культура:** Виникнення міст-держав, монументальна архітектура (піраміди, зикурати), розвиток металургії та іригаційних систем.
- **Писемність:** Винахід ієрогліфів, клинопису для ведення господарського обліку та фіксації релігійних текстів.
- **Соціальна стратифікація:** Чіткий поділ суспільства на правителів, жерців, воїнів, ремісників та землеробів.

Ключові осередки:

1. **Месопотамія**: Клинопис, зикурати, епос про Гільгамеша.
2. **Єгипет**: Піраміди, ієрогліфи, культ потойбічного життя.
3. **Індія та Китай**: Хараппська цивілізація, філософські вчення.
4. **Античність**: Формування основ європейської культури (демократія, філософія, театр).

Культура давніх цивілізацій створила фундамент для розвитку науки, мистецтва та соціальної організації, які заклали основи сучасного людського суспільства.

Основні поняття для засвоєння теми

Агон - змагальність, одна з основних етичних категорій давньогрецького суспільства.

Герой - смертна людина, дії якої спрямовані на підкорення хаосу.

Калокагатія - естетичний ідеал гармонії духовного і фізичного в людині.

Канон - сукупність правил, яка визначає ідеальність образу.

Космос - модель буття, яка виступає образом впорядкованості світу.

Логос - першооснова буття в його впорядкованості та законвідповідальності; раціональна діяльність розуму, спрямована на усвідомлення системності й гармонійності світу.

Ордер архітектурний - принципи співвідношення елементів архітектурної конструкції; в античній традиції сформувалися ордери дорійський, іонійський та коринфський.

Пластичність - домінанта тілесної, об'ємної форми в культурній традиції.

Поліс - корпорація вільних громадян, в якій статус члена колективу обумовлений правом на частину суспільної властивості.

Проблемні запитання та завдання

- Що є спільного і відмінного у світомоделях Месопотамії і Давнього Єгипту?
- Якою є модель часу в давньосхідних культурах?
- Як усвідомлює себе людина в давньосхідних культурах?
- Порівняйте ідеал людини в культурах Давнього Сходу й античності.
- Чому в античній традиції втілювався героїчний тип краси?

- Спробуйте пояснити особливу увагу давньоримської традиції до теми метаморфоз.
- Дайте моральну оцінку "героїчній етиці".
- У чому виявляє себе вплив античної традиції на формування системи західних цінностей?

Тема 4. Антична культура

Давньогрецька культура. Роль своєрідної рабовласницької демократії та розвиток культури.

Людина – головний об'єкт і зміст грецької культури. Ранні філософські системи Піфагора, Демокріта, Геракліта та ін. Матеріалістичне філософське вчення та ідеалізм. Класичні зразки архітектури та скульптури Греції. Неповторна грецька поезія та драма.

Культура Стародавнього Риму. Вплив грецької культури на розвиток римської. Літературні зразки. Архітектурні досягнення (пам'ятники архітектури: Колізей, Пантеон). Розвиток санітарії, гігієни, права. Розквіт мистецтва та театру.

Кіммерійська культура на теренах України (2800-1200 рр. до н.е.). Головні її компоненти: декоративно-прикладне мистецтво та кам'яне різьбярство.

Інтеграція культури кіммерійців у культуру скіфів. Особливості скіфської культури. Скіфська космогонія (система уявлень про Всесвіт). Міфологія скіфської культури. Воєнізований характер культури скіфів. Художня творчість народу.

Взаємозв'язки еллінської та скіфської культур.

Сарматська культура. Особливості зброї та одягу сарматів. Поховальні обряди сарматів, їх подібність до скіфських.

VIII – кінець VI ст. до н.е. – період Великої грецької колонізації. Побудова грецьких міст-держав: Ольвії, Херсонесу, Пантікапею та ін. Величність культури цих міст.

Світове значення античної культури. Її роль в розвитку європейської культури. Антична спадщина - основа культури Візантії та Близького Сходу.

Основні поняття для засвоєння теми

Античний (від латинського *antiguus*) – „давній”, введено італійськими

діячами епохи Відродження для греко-римської культури.

Еллінізм – період в історії Східного Середземномор'я, Передньої Азії і Причорномор'я завоювань Александра Македонського (4 ст. до н.е.) до 30-х рр. 1 ст. н.е.

Комедія – драматичний твір веселого характеру, часто з висміюванням негативних явищ у побуті чи суспільному житті.

Трагедія – драматичний жанр, для якого характерні гострота й непримиренність зображуваних конфліктів.

Історіографія – наукова дисципліна, яка вивчає історію історичної науки.

Проблемні запитання та завдання

- Які причини породили відмінність космогонічних моделей у давньогрецькій і давньоримській традиціях?
- Порівняйте ідеал людини в культурах Давнього Сходу й античності.
- Чому в античній традиції втілювався героїчний тип краси?
- Спробуйте пояснити особливу увагу давньоримської традиції до теми метаморфоз.
- Дайте моральну оцінку "героїчній етиці".
- Порівняйте ідеал людини в давньогрецькій та давньоримській культурних традиціях.
- У чому виявляє себе вплив античної традиції на формування системи західних цінностей?

Модуль III. Західнохристиянська та східнохристиянська культура в епоху Середньовіччя і Ренесансу. Доба бароко.

Тема 5. Культура Середніх віків: Візантія, Європа, слов'яни, Русь (V- XV ст.).

Відмінності між східною та західною церквою середньовічного суспільства. Економічна та адміністративна влада церкви в Західній Європі. Роль візантійської церкви в середньовічному суспільстві, підпорядкування світській владі імператора і слугування державним інтересам. Спадкоємний зв'язок системи освіти з античністю. Розвиток шкіл вищих ступенів. Провідна роль богослов'я,

логіки. Середньовічна університетська наука. Розвиток природничих наук, математики, астрономії, медицини. Література – важливий елемент середньовічної культури. Біблейські сюжети у театральному мистецтві. Романський стиль в архітектурі, виникнення і розповсюдження готичного стилю.

Східні слов'яни. Проблема їх походження в історіографії. Археологічні знахідки. Матеріальна культура слов'ян V-VI ст. Матеріальна культура східнослов'янської спільності в ранньому середньовіччі. Містобудування у східних слов'ян. Слов'янські релігійні вірування, обряди, звичаї та традиції.

Рівень культурного розвитку Київської Русі у IX – XII ст. основа господарського життя русичів. Внутрішня та зовнішня торгівлі. Розвиток товарно-грошових відносин. Виникнення та розквіт давньоруських міст. Давнє звичаєве право.

Первісні вірування русичів. Утвердження християнства та його вплив на розвиток культури. Розвиток наук та культури. Створення слов'янської азбуки. Найдавніші книги „Остромирове євангеліє”, „Уз борники” князя Святослава Ярославовича. Твори природничого та географічного характеру.

Літописання. Іпатіївські збірники літописів та ін. Руська література, її публіцистична спрямованість. Найдавніші пам'ятки літератури: „Слово про закон і благодать”, „Повчання Володимира Мономаха своїм дітям”. Перлина давньоруської літератури – „Слово о полку Ігоревім”.

Розвиток храмовбудівництва. Десятинна церква в Києві, Спасо-Преображенський собор у Чернігові, Софіївський собор. Іконопис, фресковий розпис та мозаїка. Руські іконописці Григорій та Аліпій. Виникнення книжкової мініатюри.

Вступ Київської Русі в період феодальної роздробленості. Негативні наслідки цього прогресу. Церковно-релігійні мотиви літератури. „Києво-Печерський Патерик” – твір повчальної літератури та розповіді про київське світське і духовне життя. Найбільш відомий твір „Київський Псалтир”, літописання, Київський літопис, Галицько-Волинський літопис. Поява нових форм історичних творів: сімейні та родові хроніки, військові повісті.

Зростання нових міст. Монументальне будівництво храмів. Храм

Федорівського монастиря, церква Богородиці Пирогощі на Подолі та ін. Розвиток іконопису. Иконографія св. Бориса і Гліба.

Негативний вплив монголо-татарської навали на розвиток культури Київської Русі.

Основні поняття для засвоєння теми

Єресь – відхилення від затвердженої церквою доктрини у питаннях догматики і культу у добу Середньовіччя.

Иконостас – перегородка з рядами ікон, що відділяє вівтар від основної частини православного храму.

Літописи – історичні твори Давньої Русі, в яких розповідалося про події та факти за роками.

Схоластика – середньовічна „шкільна філософія”, представники якої прагнули раціонально обґрунтувати і систематизувати християнське віровчення.

Икона – образ сакрального світу, який за допомогою оберненої перспективи відображає відношення „горнього” і „дольнього” світів.

Проблемні запитання та завдання

- Охарактеризуйте соціокультурну ситуацію в середньовічній Європі.
- Як виникла і чим займалася інквізиція?
- Які фактори формують феномен європейської культури?
- Порівняйте світоглядний комплекс східноєвропейської та західноєвропейської культур.
- У чому своєрідність середньовічного світобачення?
- Яка роль карнавалу в структурі середньовічної культури?
- Порівняйте романський і готичний стилі.
- Спробуйте зіставити риси античного і середньовічного ідеалів людини.
- У чому полягають гуманістичні ідеали давньоукраїнського іконопису?
- Охарактеризуйте християнський храм як модель світобудови.
- Якою є художня концепція гуманізму?

Тема 6. Культура епохи Ренесансу.

Період Ренесансу (XIII-XIV ст. включно). Італійське Відродження. Грунт

ренесансної культури – нові економічні та суспільно-політичні відносини. Формування нового світогляду людини. Вплив винайдення друкарського верстата Іоганном Гутенбергом на розвиток ренесансної культури. Філологічно-лінгвістичні дослідження античних авторів перекладна література . Нове нетрадиційне ”світське” знання.

Гуманізм – характерна риса культури Ренесансу, який, як система поглядів, визнає цінності людини як особистості, її право на свободу, творчість, гідність і щастя. Людина в центрі уваги культур тієї доби. „Ідеальна людина” – сильна, талановита, всебічно розвинута особистість, людина-творець самої себе і своєї долі.

Значення видатних діячів культури, науки, мистецтва, літератури як каталізаторів прогресу. Безсмертні твори світової культурної скарбниці художників, архітекторів і скульпторів Леонардо да Вінчі, Мікеланджело, Рафаеля, а також митців слова Данте Аліг'єрі, Франческо Петрарка, Франсуа Рабе, Лопе де Вега, Уїльяма Шекспіра. Великі наукові відчуття. Видатні вчені: Миколай Копернік, Йоганн Кеплер, Христофор Колумб, Фернан Магеллан.

Рух Реформації у Німеччині - рух за реформу католицької церкви. Засновник – Мартін Лютер. Перемога Реформації в Швейцарії, Німеччині, країнах Північної Європи.

Україна у складі Великого князівства Литовського. Негативний вплив політики сусідніх держав на формування української етнічної спільноти. Тяжкі наслідки для української культури від боротьби з татарського ордою. Захоплення Угорщиною Закарпаття, Молдавією - Північної Буковини, Польщею – Галичини та Західної Волині. Вплив Московської держави на північні землі України.

Суперечливість умов для розвитку української культури після Люблінської унії, згодом – після Берестейської унії.

Своєрідність становища православної церкви за Литовської доби. Особливості реформаційного руху в Україні, відбитки Реформації на українському ґрунті.

Виникнення церковних організацій – братств. Роль братств у становленні української освіти. Львівське братерство, Київське братерство, Луцьке

братерство. Тісний зв'язок шкільної освіти з церквою. Православні школи у Львові, Києві, Холмі, Уневі. Острозька школа на Волині, Києво-Могилянська колегія (з 1701р.-Київська академія), її роль у розвитку вищої освіти в Україні. Наукові досягнення викладачів академії з історії, філософії, точних наук.

Розвиток літератури. Думи та історичні пісні про боротьбу запорізького козацтва проти турецько-татарських загарбників (“Маруся Богуславка”, ”Пісня про Байду”). Релігійна поезія. Виникнення шкільної драми. Розвиток житійної літератури. Розгортання літературної полеміки, представники полемічної літератури. Творчість Івана Вишенського. “Пересопницьке євангеліє” – визначна пам'ятка староукраїнської літератури. Виникнення друкарської справи. Діяльність Івана Федорова.

Особливості архітектури. Будівництво укріплень. Досягнення в іконографії (іконостас в Успенському соборі Києво-Печерського монастиря). Розвиток графіки. Образотворча спадщина. Портрети магнатів Острозьких, Вишневецьких, Ольшанських та ін. Жанри прикладного мистецтва: геральдика, сфрагістика (карбування гербів, карбування печаток); лудвісарство (лиття з міді). Розвиток струнної музики. Популярні інструменти: кобза, бандура, торбан.

Пожвавлення польської експансії в Україну, перетворення українських земель на воєводства Речі Посполитої. Агресивний характер політики польської адміністрації на колонізацію та покатоличення.

Вплив європейського Ренесансу (або Відродження) на відродження національної самосвідомості, розповсюдження ідей гуманізму та на патріотичне спрямування усіх культурних починань. Братський рух як форма захисту та підтримки православ'я. Характер практичної діяльності братств, підтримка ними освітянських установ (шкіл, бібліотек, друкарень). Зв'язок між розквітом української віршованої поезії й зародження драматургії та розвитком системи освіти в Україні.

Зміни в архітектурі, будівництво житлових палаців. Ренесансні впливи в архітектурі західних регіонів України (забудова Площі Ринок у Львові та ін.). Закріплення реалістичних тенденцій в живопису, переростання їх у світське

мистецтво. Трансформація ікони середньовічного типу до ікони-картини.

Основні поняття для засвоєння теми

Антропоцентризм — уявлення про світобудову, яка організується довкола людини як центра.

Готика - художнє світовідчуття, яке відображає домінантність трансцендентного світу і формується в атмосфері середньовічного міста.

Гуманізм – вчення про самоцінність людини, яке утверджує людину як смисл і основу буття.

Дихотомічність світу — концепція поділу світу на дві частини сакральну і профанну.

Епос — розповідь про події минулого, побудована за принципом гіперболізації.

Есхатологія — філософсько-релігійні уявлення про долю світу і людини, про конечність існування світу.

Ікона — образ сакрального світу, який за допомогою оберненої перспективи відображає відношення „горнього” і “дольнього” світів.

Карнавал — універсальний механізм, який є протипагою ієрархічності середньовічного суспільства.

Куртуазія — складний ритуал відносин та моральних правил, передбачених придворним етикетом

Лінійний час — образ часу, в якому домінує рух “уперед”, що розуміється як історія з відповідним минулим, теперішнім і майбутнім.

Літургія — спільна справа, осягнення божественного буття шляхом богослужбового ритуалу.

Поліфонія — рівноправне багатоголосся в музиці; метафора полілінійського буття.

Романіка — художнє світобачення, в якому представлена ідея гріховності світу й малості людини в ньому.

Соборність – гармонійна цілісність людини, світу й церкви, спосіб вирішення всією громадою проблем на протипагу західній орієнтації на юридичну норму.

Утопія – образ майбутнього, в якому за допомогою ідеалізованих символів сублімуються невдоволені бажання й устремління.

Проблемні запитання та завдання

- Що ви знаєте про походження терміну „гуманізм”?
- Якою є художня концепція гуманізму ?
- Які гуманістичні ідеали Ренесансу були втілені у витворах мистецтва, архітектури, літератури?
- Що пропагували провідні діячі Відродження?
- У чому ренесансний ідеал є суперечливим?
- Проаналізуйте причини краху ренесансного гуманізму.
- Порівняйте художній світ Південного і Північного Відродження.
- Як виявила себе ренесансна традиція на терені України?

Тема 7. Культура доби бароко та Просвітництва (XVII – XVIII ст.).

Основоположний процес європейського суспільно-культурного життя доби бароко – секуляція культури – звільнення культурного та суспільного поступу з-під церковно-релігійного контролю та набуття ними світського характеру. Пишність, декоративність та театральність культури й мистецтва. Започаткування культури Нового часу. Утвердження уявлення про всевладність людського розуму. Великі відкриття в точних і природничих науках. Видатні вчені І. Ньютон, Р. Декарт, К. Лінней, Б. Паскаль, Л. Ейлер, Б. Спіноза.

Літературний процес доби бароко. Розквіт драматургії (Мольєр, Бомарше), народження роману (Д. Дефо, Дж. Свіфт). Утвердження живопису в образотворчому мистецтві. Барочні художники Мікеланджело, Караваджо, Рембрандт. Вичурність композиції архітектури бароко, стильність декоративних деталей, поліхромія. Становлення основних жанрів інструментальної музики, перехід від напіврелігійної ораторії до світської опери. Композитори тієї доби: К. Монтеверді, А. Вівальді, В. К. Глюк та ін.

Виникнення в Англії ідеологічної доктрини Просвітництва (XVII ст, Дж. Локк). Формування ідей просвітництва Вольтером, Ж.-Ж. Руссо, Ш. Монтеск'є, Д. Дідро, М. Грімм.

В культурі та мистецтві епохи Просвітництва називають добою класицизму. Ідеали класицизму в літературному процесі (Й.-В. Гете, Ф. Шіллер, Ж. Расін, М. Ломоносов, Г. Державін). Чіткість пропорційності форм, помірність у вживанні декоративних деталей в архітектурі класицизму. Художні смаки архітекторів Ж. Ардуен-Мансара, К.-Н. Леду, К. Рена, Т. Лоуренса, А. Лосенка, К. Брюллова.

Доба українського бароко. Звільнення культури з-під жорсткого релігійно-церковного контролю, набуття нею світського характеру. Світський характер освіти. Увага освітян до природничих та точних наук. Особливості літератури та творів мистецтва, відрив їх від середньовічних канонів та схоластики.

Розвиток суспільно-політичної думки. Тісний зв'язок з європейськими суспільно-гуманітарними процесами.

Наукові досягнення та розвиток вищої освіти в Києво-Могилянській колегії (з 1701р.- академії). Видатні вчені та культурні діячі академії: Семеон Полоцький, Феофан Прокопович, Дмитро Туптало, Лазар Баранович та ін. Філії Київської академії – колегіуми у містах Ніжині, Білгороді, Переяславі. Відкриття слов'янської семінарії в Полтаві. Розвиток шкільної освіти. Відкриття університету в Харкові на кошти громадськості. Негативний вплив російського уряду на розвиток освіти на Україні.

Труднощі у поліграфічній справі. Заборона Петром I на випуск нових видань укр. друкарнями. Діяльність друкарні Печерської лаври та друкарні при Києво-Печерській лаврі. Русифікаторська політика царського уряду щодо видання церковних книг.

Розвиток усної народної творчості. Нова тематика народних дум та історичних пісень. Високий рівень української драми цього періоду. Діяльність Ф.Прокоповича у розвитку теорії драми. Ляльковий народний театр (вертеп). Поширення громадянської та любовної лірики. Створення шкільної літератури (промови, вірші, драматичні твори) вихованцями та викладачами київської академії.

Творчість філософа і письменника Григорія Сковороди. Збірка поезій “Сад божественних песней” та збірка байок “Басні харковскія”. Філософська

спадщина Г. Сковороди.

Історичні праці.”Ситопис” Інокентія Гізеля. “Густинський літопис”- історико-літературна пам’ятка. Козацькі літописи. “Літопис Самовидця”.

Ренесансно-барокові форми іконопису. Іконостаси Єлецького собору, Троїцької церкви в Чернігові, Преображенської – в Сорочинцях.

Сформування художньої школи граверів. Основоположник українського граверства Олександр Тарасович.

Прихід нового стилю – рококо. Світський характер мистецтва. Поширення портретного театру. Портрети Б.Хмельницького, гетьмана Скоропадського та ін. Народне керамічне мистецтво, різьба по дереву, килимарство, вишивання, ювелірне мистецтво.

Основні поняття для засвоєння теми

Ампір – стиль пізнього класицизму в архітектурі й мистецтві (переважно декоративно-прикладному), що виник у Франції на початку XIX ст.

Бароко – стиль в архітектурі та мистецтві кінця XVI-середина XVIII ст., для якого характерні підкреслена урочистість, пишна декоративність, динамічність композиції.

Модерн – напрям мистецтва кінця XIX-поч. XX ст., для якого характерні манірність, стилізаторство й символіка.

Рококо – стилістичний напрям у західноєвропейському мистецтві XVIII ст. Відзначається вишуканим оздобленням інтер’єрів, декоративністю, граціозністю.

Романтизм – ідейно-художній напрям у літературі, мистецтві і гуманітарних науках кінця XVIII- поч. XIX ст. Основним є ідеалізація минулого.

Проблемні запитання та завдання

- Порівняйте світо модель Нового часу і Середньовіччя.
- Порівняйте світо модель Нового і Давнього часу. Яким є уявлення про часові виміри світу в культурі Нового часу?
- Яким є ідеал людини в Новій культурі?
- Які суперечливі моральні уроки несе в собі культура Нового часу?
- Чим можна пояснити динаміку стилів у культурі Нового часу?

- У чому полягають особливості світосприйняття барокової культури?
- Якими є відмінності західнохристиянського і східнохристиянського бароко?
- Порівняйте ідеал людини в культурах класицизму і рококо.
- Чому українська культура XVII – XVIII ст. розвивається як барокова?
- Яким є місце людини в світоделі бароко?
- Якою є світоглядна й антропологічна концепції українського романтизму?
- Що спільного в романтизмі та символізмі і що їх різнить?
- Якими є досягнення і недоліки реалістичного світобачення?
- У чому сутність імпресіоністичного світобачення?
- Якою є постімпресіоністична світо модель?
- У чому культура зламу століть виступає провісником світоглядних тенденцій Новітнього часу?
- Визначте основні тенденції культури кінця XIX ст.
- Визначте місце української культури кінця XIX ст. у світовому процесі.

Модуль IV. Культура XIX і початку XXI ст.

Тема 8. Культура Новітнього часу.

Формування історії європейської культури XIX ст. під впливом ідей Просвітництва та Французької революції. Нова хвиля класицизму на початку XIX ст. в Італії та Греції, її причини. Піднесення ампіру (стилю архітектури і мистецтва) в Наполеонівську добу у Франції. Його вплив на виникнення російського ампіру (архітектори К. Россі, В. Стасов, О. Монферран).

Романтизм – ідейний і художній напрям у культурі першої половини XIX ст. Теми романтичних творів у літературі, їх ліричні герої. Поетичні твори: „Пригоди Чарльз-Гарольда” Д. Г. Байрона, „Демон”, „Думи” М. Лермонтова. Історичні романи В. Скотта, казки братів Я. і В. Грімм та Е. Гофмана. Велика фігура періоду романтизму В. Гюго („Собор Паризької Богоматері”, „Знедолені”, „Людина, що сміється”). Динамічна тематика з героїчним чи драматичним змістом у живописних полотнах Т. Жеріко, Е. Делакруа. найяскравіші романтики у музиці Ф. Шопен, Ф. Ліст, Д. Верді, Людвіг ван Бетховен.

Реалізм – напрям у літературі та мистецтві, який сповідував необхідність правдивого відображення дійсності. Представники реалізму; Оноре де Бальзак, Стендаль, Ч. Діккенс, Л. Толстой, Ф. Достоєвський. провідне місце прозового роману.

Кризові явища в культурі другої половини ХІХ ст. та пошуки шляхів виходу з неї. Філософське осмислення кризових явищ у творах З. Фрейда, М. Вебера, С. Булгакова, С. Соловйова, феномен російського „срібного віку”. Корифеї цього часу А. Чехов, Л. Толстой, М. Врунбель.

Натуралізм в літературі й мистецтві (Еміль Золя „Гроші”, „Жерміналь”). Мистецтво імпресіоністів. К. Моне, П. Ренуар, Е. Дега, К. Пікассо. Імпресіонізм у скульптурі та музиці (О. Роден, К. Дебюссі, М. Равель).

Символізм – напрям у європейській філософії, літературі й художній культурі на межі ХІХ –ХХ ст. Літератори – представники символізму: П. Верлен, С. Малларме, А. Рембо, О. Блок. Символіка у живопису (М. Врубель, В. Борисов-Мусатов).

Новий напрям електризм в архітектурі.

Художній стиль модерн у європейській і американській архітектурі та мистецтві. Раціоналістичні тенденції у промислових та інженерних спорудах (мости, заводи, портові споруди). Оригінальні літературно-мистецькі течії – відбиття тогочасного сум’яття у почуттях людей та нестабільності тодішнього суспільства.

Основні поняття для засвоєння теми

Антиномія – суперечність між двома взаємовиключними положеннями.

Бароко – художній світогляд, що відображає динамізм світомоделі і внутрішню суперечливість людини.

Імпресіонізм – художній світогляд, орієнтований на суб’єктивне відображення миттєвостей буття.

Ірраціональний – той, що перебуває за межею розуму, алогічний.

Класицизм – художній світогляд, який моделює раціональний образ світу.

Механіцизм – світогляд, що пояснює розвиток природи і суспільства законами механічної форми руху матерії .

Модерн – художній світогляд, який тяжіє до естетизації навколишнього середовища.

Постімпресіонізм - художній світогляд, орієнтований на створення міфопоетичної моделі світу з відображенням її філософських і символічних начал буття.

Реалізм - художній світогляд, що відображає життя у формах самого життя.

Рококо- художній світогляд, який моделює чуттєвий образ світу.

Романтизм - художній світогляд, що відображає конфлікт між універсумом і несумісним з ним ідеалом абсолютної свободи особистості.

Символізм - художній світогляд, орієнтований на відображення загального, абсолютного за допомогою образів конкретної реальності, переплавнених суб'єктивною свідомістю автора.

Проблемні запитання та завдання

- Яким є місце людини в світомоделі бароко?
- Якою є світоглядна й антропологічна концепції українського романтизму?
- Що спільного в романтизмі та символізмі і що їх різнить?
- Якими є досягнення і недоліки реалістичного світобачення?
- У чому сутність імпресіоністичного світобачення?
- Якою є постімпресіоністична світо модель?
- У чому культура зламу століть виступає провісником світоглядних тенденцій Новітнього часу?
- Визначте основні тенденції культури кінця XIX ст.

Тема 9. Українське національно-культурне відродження.

Перебування території України в межах двох імперій Російської і Австро-Угорської. Основні історичні події (ліквідація гетьманства, руйнування Запорізької Січі та ін.), які мали вплив на стан культури.

Відсутність держави, політичне, національне та соціально-економічне гноблення народу – негативні чинники, що впливали на культурний розвиток української нації.

Доба культурно-національного відродження.

Основні періоди українського відродження:

I-шляхетський (1780-1840 рр.)

II-народницький (1840-1880 рр.)

III-модерністський (1890-1914 рр.)

Виникнення посиленого інтересу до історичного минулого українського народу. Збирання історичних матеріалів: літописів, хронік, грамот та інших державних документів. Діяльність у цій сфері О. Безбородька, В. Рубана, М. Туманського. Загальні праці з історії України “История Малой России” Д. Бантиш-Каменського, “История Русов”.

Започаткування укр.. етнографії, фольклористики, мовознавства. Наукові праці Григорія Калиновського “Опис весільних українських простонародних обрядів; Якова Марковича “Записки про Малоросію“ та ін.

Відродження вищої школи. Перший університет на східній Україні – Харківський університет. Наукова діяльність

I. Срезневського, П. Гулака-Артемівського, А. Метлинського,
I. Тимківського та ін.

Культурний процес на західноукраїнських землях. Розвиток шкільництва. Діяльність семінарії для уніанського духовенства у Відні, Львові, Перемишлі, а також духовної школи на Буковині в Сучаві та богословського ліцею у Чернівцях. Відновлення діяльності Львівського університету. Гурток “Руська трійця”, створений вихованцями Львівської духовної семінарії

М. Шашкевичем, I. Вагилевичем та

Я. Головацьким. Видання альманаху “Русалка Дністровая”.

Творчість I. П. Котляревського. Поема “Енеїда” – перший твір нової української літератури. Відродження української драматургії. П’єси I.Котляревського “Наталка Полтавка”, ”Москаль-чарівник”. Розвиток романтизму в укр.. літературі та мистецтві.

Творчість харківських романтиків Л. Боровиковського, А. Метлинського, У. Срезневського, М. Костомарова. Прозаїки та поети-романтики Т. Шевченко, Є. Гребінка, М. Гоголь. Основоположник художньої прози в новій українській літературі Григорій Квітка-Основ’яненко (повість “Сердешна

Оксана”, ”Маруся”).

Зародження українського світського театру у формі кріпатського та аматорського.

Перший постійний театр у Харкові. Діяльність у театральному житті Г. Квітки-Основ'яненка, І. П. Котляревського, авторів Михайла Щепкіна та Карпа Соленина.

Класичний стиль української архітектури та новий стильовий напрям-ампір. Архітектурне мистецтво А. Меленського, П. Ярославського (корпус Київської духовної академії, церква-ротонда та Аскольдовій могилі та ін.). Українська скульптура майстрів М. Козловського, І. Матроса, Я. Ялимченка.

Т. Г. Шевченко – кращий представник укр.. малярства. Картини “Циганка – ворожка”, “Катерина”, ”Селянська родина”. Провідний жанр творчості Т. Шевченка – портрет. Становлення укр.. національної музики. Перші нотні збірки народних пісень – “Голоси українських пісень, виданих М. Максимовичем”, “Українських мелодій” М. Маркевича та ін.

Поширення українського національно-культурного руху з Лівобережжя на Правобережжя. Київ – центр антикріпосницького руху. Створення у Київському університеті таємної організації – Кирило-Мефодіївського товариства. Засновники і члени товариства М. Костомаров, П. Куліш, В.Б ілозерський, М. Гулак, Т. Шевченко. Вироблення ідеології українсько-слов'янського відродження. ”Книга буття українського народу” М. Костомарова і М. Гулака. Національно-демократичний рух українських діячів культури у співдружності з російськими демократами в Петербурзі. Діяльність журналу “Основа”.

Виникнення народницької ідеології, переконати народників. Створити громаду. Київська “Громада” під керівництвом В. Антоновича. Діячі громад М. Зібер, М. Драгоманов, П. Житецький, П. Чубинський, М. Старицький, Т. Рильський та ін. Організація народницьких недільних шкіл з укр.. мовою навчання. Наукова робота в університетах – Київському, Харківському, Новоросійському (Одеса). Історичні праці: п'ятитомна “История Малоросии” М. Маркевича, дослідження М. Костомарова (“Богдан Хмельницький”, “Руїна”, “Мазепа та мазеповці”), П. Куліша (“Записки о Южной Руси “, ”История України

від найдавніших часів”). Дослідження з мовознавства.”Словарь малоруського или юго-восточного языка П. Білецького-Носенка, словник К. Шейковського “Опыт южнорусского словаря”.

Наукові дослідження української мови і літератури і фольклору Олександром Потебнею (праці ”Мысль и язык”, “Язык и народность”). Філософські праці Сильвестра Гогоцького, Памфіла Юркевича. Матеріалістичні погляди М. Максимовича, М. Гулака, Т. Шевченка, М. Драгоманова.

Ідеї романтизму в літературі . Творчість Т. Шевченка, Леоніда Глібова, Степана Руданського, Павла Чубинського (автор національного гімну “Ще не вмерла Україна”). Поет, прозаїк, історик, мовознавець, П. Куліш (роман " Чорна рада", поезії).

Реалістичний напрямок в українській літературі. “Народні оповідання” Марко Вовчок. Представник західних земель Юрій Федькович.

Панування критичного реалізму в літературі 70-80років. Творчий шлях І. Нечуй-Левицького, Панаса Мирного. Видатний поет Іван Франко (збірки “З вершин і низин”, “Зів’яле листя”, “Мій Ізмарагд”).

Український театр. Аматорські театральні колективи (“Товариство кохаючих рідну мову”, “Артистичне товариство”). Відомі театральні твори “Назар Стодоля” Т. Шевченко опера “Запорожець За Дунаєм” Гулака Артемовського. Заборона різних сценічних вистав на малоруському наріччі. Єліським актом (1846р.). Дозвіл на ”малоросійські” п'єси у 1881р. Професійний театр у Єлисаветграді, заснований М. Кропивницьким. Актори цього театру М. Садовський, П. Саксаганський, М. Заньковецька та ін.

Стиль еkleктизм в архітектурі України. Поширення віденського ренесансу. Найвідоміші архітектурні споруди: оперні театри в Одесі (архітектори Ф. Фельнер і Г. Гельмер) та Львові (архітектор З. Горголевський).

Національна реалістична школа у скульптурі. Твори скульпторів-монументалістів, пам'ятник Б. Хмельницькому у Києві (скульптор М. Микешин).

Реалізм в західноукраїнському малярстві, поєднання реалізму з досягненнями європейських імпресіоністів (А. Манастирський, О. Курллас, О.

Новаківський). утвердження реалістичного напрямку на Східній Україні. Товариство пересувних художніх виставок. Художники-передвижники І. Кримський, І. Рєпін. Українські пейзажисти В. Орловський, С. Васильківський та ін. Створення українськими художниками мистецьких об'єднань – Київського товариства художніх виставок, Товариство південноросійських художників в Одесі та ін. Граверне мистецтво І. Соколова, О. Сластіона.

Народна пісенна творчість. Укладання збірок з нотами (записи Т. Шевченка, М. Драгоманова, В. Антоновича). Використання народних мелодій у творчості М. Глінки, М. Мусорського, П. Чайковського. поширення і популяризація української пісні П. Сокальським (опери „Мазепи”, „Майська ніч”), М. Аркасом (опера „Катерина”). Діяльність хорів та оркестрів в м. Києві, Харкові, Полтаві. Творчість Миколи Лисенка (опери „Наталка Полтавка”, „Різдвяна ніч”, „Утоплена”, „Тарас Бульба”). Піднесення музичної культури на західноукраїнських землях. Композитори Сидір Воробкевич, Анатоль Вахнянин, Денис Січинський (автор опери „Роксолана”).

Модерністський період українського національного відродження. Швидке зростання і поширення різноманітних культурних почитань: видання книг для народу, журналів, газет; здійснення театральних постановок; створення народних клубів, музеїв, бібліотек тощо).

Розвиток політичної думки на західноукраїнських землях. Ідейні шукання молодшої інтелігенції І. Франка, М. Павлика,

О. Терлецького, М. Драгоманова. гальмування національної культури москвофілами.

Створення Русько-української радикальної партії, основна мета – соціальне визволення народу та незалежність України. Роль у політичному житті Галичини Української національно-демократичної партії.

Національно-політичний рух на Східній Україні. Підпільні гуртки в гімназіях, громади в університетах. Заснування студентами Харкова Революційної української партії та Української народної партії.

Виникнення української преси – „Хлібороб” В. Шемета, „Рада” у Києві. Друкування українських книжок у нових видавництвах „Час”, „Ранок”,

„Дзвін” та ін. Культурно-освітня діяльність товариства „Просвіта”.

Розвиток шкільництва на західноукраїнських землях. Відкриття у Львівському університеті кафедри історії України. Наукові дослідження пленами Наукового товариства ім. Шевченка А. Грушевським, А. Кримським, Б. Грінченком. осередок наукової праці – місячник „Киевская старина”. Наукові товариства у Києві, Харкові, Одесі. Видання „Літературно-наукового вісника”.

Утвердження модернізму в українській культурі. Гасла модернізму в літературі: творчість поета М. Вороного, діяльність групи галицьких письменників „Молода муза” (П.Карманський, В.Пачовський та ін.). видатна поетеса Леся Українка. Поети-лірики Олександр Олесь, Богдан Лепкий, А.Кримський. творчість прозаїків М.Коцюбинського, О.Кобилянської, В.Винниченка, В.Стефаника. нова українська драматургія. Драми Л. Українки, В.Винниченка.

Ідеї модернізму в архітектурі (залізничні вокзали Львова, Харкова). Відродження українського стилю у творчості архітекторів В.Нагірного та І.Левинського, В.Кричевського.

Українська скульптура. Автор погруддя Т.Шевченка Т.Гаврилко, скульптурні портрети Франка, Стефаника виконані М.Паращуком.

Імпресіоністичний напрям у малярстві, його започаткування М.Башкирцевим. Твори художників реалістів Г.Дядченка, А.Куїмджі, Ф.Красицького, О.Мурашка. основоположник української графіки Г.Нарбут.

Пожвавлення в українському музичному житті. Народження нової професійної музики. Плеяда талановитих композиторів – С.Людкевич, М.Леонтович, Я.Степовий. активна діяльність Київського літературно-артистичного товариства, Музичного товариства ім. М.Лисенка у Львові та ін.

Занепад української культури з початком першої світової війни.

Основні поняття для засвоєння теми

Академізм – художня школа в мистецтві XIX –XX ст., спрямована на збереження і відтворення творчих здобутків своїх попередників.

Вертеп – вид мандрівного лялькового театру, що ставив п’єски, пов’язані з біблійним різдвяним сюжетом. „Вертеп” з грец.- печера, в якій народився Ісус.

Види мистецтва – конкретні форми існування та історії розвитку мистецтва: архітектура, декоративно-прикладне мистецтво, живопис, скульптура, графіка, музика, хореографія, література, театр, кіно та ін.

Еклектизм – безпринципне, механічне поєднання різнорідних поглядів, теорій, напрямів, стилів.

Інтелігенція – соціальна група, що складається з осіб, професійно зайнятих розумовою працею (науковці, інженери, лікарі, митці тощо). Інтелігенція виникла внаслідок відокремлення розумової праці від фізичної.

Класицизм – художній світогляд, який моделює раціональний образ світу.

Ментальність – світосприйняття, яке формується на глибокому психічному рівні індивідуальної або колективної свідомості, сукупність психологічних, поведінкових настанов індивіда або соціальної групи.

Реалізм – художній світогляд, що відображає життя у формах самого життя.

Проблемні запитання та завдання

Якою є світоглядна й антропологічна концепції українського романтизму?

Який зв'язок існує між розповсюдженням ідеї романтизму і становленням українознавства?

Що передбачає процес національно-культурного відродження?

Поясніть, чому національно-культурне відродження зароджується в середовищі українського дворянства?

Чим пояснити посилення русифікаторської політики царизму в другій половині XIX ст.?

У чому полягає історичне значення діяльності українських громадських організацій?

Визначте місце української культури кінця XIX ст. у світовому процесі.

Визначте основні тенденції культури кінця XIX ст.

Тема 10. Головні напрями розвитку західноєвропейської культури XIX ст.

Західноєвропейська культура XIX ст. характеризувалася швидкою зміною художніх стилів, зумовленою промисловим переворотом та соціальними змінами. Основні напрями — класицизм, романтизм, реалізм, імпресіонізм та

модернізм — відображали перехід від ідеалізації античності до зображення реального життя, емоцій та спроб пошуку нових форм у мистецтві.

Головні напрями розвитку культури XIX ст.:

- **Класицизм (початок століття):** Орієнтація на античні зразки, суворі композиції, героїзм, офіційний стиль імперії Наполеона.

- **Романтизм (перша половина століття):** Акцент на емоціях, внутрішньому світі людини, бунтарстві проти буденності, захоплення історією та екзотикою.

- **Реалізм (середина століття):** Прагнення до об'єктивного зображення дійсності, життя простих людей та соціальних суперечностей.

- **Імпресіонізм (остання третина століття):** Фіксація миттєвих вражень, робота зі світлом та кольором, вихід художників на пленер.

- **Модернізм (кінець століття):** Розрив із традиціями, пошук нових естетичних форм, символізм, поява стилю модерн.

Культура цього періоду також відзначалася формуванням світського світогляду, впливом науково-технічного прогресу (сцієнтизм) та розвитком масової культури завдяки урбанізації.

Література

1. «Культура і мистецтво: сучасний науковий вимір» (2019). Тези доповідей конференції НАКККІМ, що охоплюють широкий спектр актуальних питань теорії та історії культури.
2. «Культура пам'яті. Гендерні рецепції. Локальні історії» (2023). Видання Інституту культурології НАМ України, присвячене питанням історичної пам'яті та гендерним аспектам у культурі.
3. Барановська Л. В., Хома І. Культурологія : навчальний посібник. Львів : Новий світ-2000, 2021. 195 с.
4. Закон України. Про культуру (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2011, № 24, ст.168). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2778-17#Text> (Редакція станом на 16.07.2023).
5. Історія української культури у схемах, таблицях та ілюстраціях: навч.-метод. посіб. Реком. ВР. Гула Р. В., Передерій І. Г., Дерев'янка Л. І. 180 с. 2021.
6. Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського. Надбання української національної культури як складова світової культури. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/node/4502> (дата звернення: 15.04.2013).
7. Павлова Олена, Мельничук Тетяна. Історія української культури (2-ге вид.)". Центр учбової літератури. 2023.

Зміст

Вступ.....	3
МОДУЛЬ I. ОСНОВИ ТЕОРІЇ КУЛЬТУРОЛОГІЇ	
Тема 1. Культура як наука.....	4
Тема 2. Генезис культури.....	6
МОДУЛЬ II. КУЛЬТУРА ДАВНЬОГО ЧАСУ	
Тема 3. Культура цивілізації.....	8
Тема 4. Антична культура.....	6
МОДУЛЬ III. СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ, РЕНЕСАНС, БАРОКО	
Тема 5. Культура Середніх віків.....	6
Тема 6. Культура епохи Ренесансу.....	6
Тема 7. Культура бароко та Просвітництва.....	7
МОДУЛЬ IV. КУЛЬТУРА ХІХ – ПОЧАТКУ ХХІ СТ.	
Тема 8. Культура Новітнього часу.....	7
Тема 9. Українське національно-культурне відродження.....	7
Тема 10. Головні напрями розвитку західноєвропейської культури ХІХ ст.....	8
Література.....	30

Навчальне видання
КУЛЬТУРОЛОГІЯ

Конспект лекцій

Укладач: **Побережець Ганна Степанівна**

Формат 60x84 1/16. Ум. друк. арк. 2,1
Тираж 50 прим. Зам. №__
Надруковано в видавничому відділі
Миколаївського національного аграрного університету
54020, м. Миколаїв, вул. Георгія Гонгадзе, 9

Свідоцтво суб`єкта видавничої справи ДК № 4490 від 20.02.2013 р.